

תני רב אחא אריכא קמיה דרב חיננא: המבדיל בתפלה משובח יותר ממני שיבדיל על הכוס, ואם הבדיל בזו ובזו ינוחו לו ברכות על ראשו.

תמזהה הגמרא: הא גופא קשיא, אמרת "המבדיל בתפלה משובח יותר ממני שיבדיל על הכוס", אלמא הבדלה בתפלה לחודה סגי, והדר תני "אם הבדיל בזו ובזו ינוחו לו

ברכות על ראשו", ולכאורה כיון דנפיק ליה בחדא, אפטר, ונמצא שההבדלה השניה הויא ברכה שאינה צריכה, ואם כן אינו משובח, שהרי אמר רב ואיתימא ריש לקיש, ואמרי לה רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרויהו: כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום "לא תשא" [שמות כ ז].⁽³⁰⁾ אלא אימא הכי: אם הבדיל בזו על הכוס

עליו, ובכתבי הגר"ח ביאר שאומרה בראשונה, [כי אינה ממטבע התפלה, ו] כיון שאין חיובה מצד תפלת מוצאי שבת שחיסר, אין צריך להשלימה בשניה, אלא הוא חיוב להבדיל בתפלה הראשונה שאחר השבת, [ויתכן שסבר כי אף שעל הכוס יצא ידי חובת הבדלה, עדיין חייב בהזכרה, ולפיכך אף שאינה מעכבת בתפלה, אומרה בשחירת, וראה עוד לעיל כו הערה 28].

וכן משמע מדברי המג"א [קח יג] שאע"פ שהשוכח להתפלל מנחה בערב ר"ח אומר בערבית יעלה ויבא בשתי התפלות — השוכח מנחה בשבת, אינו מבדיל בשחירת אלא פעם אחת, כי די בהבדלה אחת [אך יתכן שכוונתו שכבר נעשה חול ולא שייך להבדיל שוב, ראה רע"א שם].

30. רבינו יונה [לט ב בדפי הרי"ף] ותוס' [ר"ה לג א] וחינוך [תל] והריטב"א כאן נקטו שאיסור זה מדרבנן ואסמכוהו אקרא, וכתב המ"ב [רטו כ] שחומרת האסמכתא אוסרת לברך מספק.

והרמב"ם [ברכות א טו] כתב "הרי זה נושא שם שמים לשוא, והרי הוא כנשבע לשוא" וכתב המג"א [רטו ו] שכוונתו לאיסור דאורייתא, וכן נקט בשו"ת רעק"א [קמא כה], אך הכסף משנה [מילה ג ו] הביא תשובת הרמב"ם שהוא איסור דרבנן [ובפאר הדור קה מבואר שהוא

דאורייתא], וראה פמ"ג [פתיחה לברכות, כא] שדן בזה.

וכתב החזו"א [או"ח קלו ו] שהרמב"ם רק העתיק את לשון הגמרא, אך האיסור אינו אלא מדרבנן, שהרי אמרו [תמורה ד א] כי אפילו המוציא שם שמים לבטלה שאיסורו מה"ת, אין בו לאו של לא תשא, וכל שכן כשאומרו דרך הודאה [וכ"כ נשמת אדם ה א], אלא שאסרו לאומרו כדרך ברכה שתקנו חכמים, ואינו משום הזכרה השם לבטלה, אלא משום חסרון יראה לאומרו בכל עת, ולכן גם בכינוי אסור לברך [כמבואר בשו"ת רע"א שם].

וראה חוות דעת [יו"ד בית הספק כ] שהאיסור לברך רק דרך חובה, וביאר במנחת שלמה שאף בלא הזכרת ה', נחשבת הברכה כולזול בתקנת חכמים, וכמו שמצינו שאסרו להוסיף על הכריעות, אך בזכר יצחק [סה ב] נקט, שהמברך בשוגג וסבור שחייב לברך, אין בכך איסור כלל, כי אינו מתכוון להזכרת ה' סתם.

וראה בפני יהושע שהבדלה חמורה יותר מכל ברכה שאינה צריכה, כי בכלל אין איסור דאורייתא, שהרי מותר להזכיר שם בדברי שבת, ועיקר האיסור הוא משום שנראה ככל תוס'ף, אבל בהבדלה, אם די להבדיל בתפלה, כבר נעשה חול גמור, וכשמבדיל על הכוס, הריהו כמבדיל בימות החול, ומוציא ש"ש לבטלה.